

[Çanakkale Atletik GSK](http://canakkaleatletikgsk.org.tr/)
Bilimin ışığı ile eğitim veriyoruz

SİNEMA-SPOR İLİNTİSİ

Prof. Dr. Mustafa Fadıl Sözen
sozen@akdeniz.edu.tr

Anaakım sinema endüstrisinin dinamosunu Hollywood'un oluşturduğunu söylemek abartı olmaz diye düşünüyorum. Başlangıcından bu yana Hollywood filmlerinde sporla ilgili konuların sıkça yer aldığını gördük, görüyoruz.

Spor hakkında da yüzlerce film üretilmesinin -tıpkı diğer kültürel formların konu edinilmesi gibi- nedensel bağları vardır. Spor olgusu son tahlilde insanların birbirleriyle rekabet ettiği, kurallara bağlı fiziksel beceri yarışmalarıdır. Dolayısıyla da bu tür yarışmalar hem öykünün dramatik çatışkılarında hem de ana karakterin tanımlanmasında merkezi roller oynamaktadırlar. Eş deyişle spor konulu filmlerde belirleyici olan şey, “rekabet etkinliğinin” hikayede merkezi ve baskın olma durumudur. Spor filmlerinde “rekabet/güçlük/zorluk olgusu” ana karakter, olay örgüsü ve motivasyon unsurun ayrılmaz bir parçasıdır. Anlatılar da -genellikle- doruk noktasına ulaşan bir 'şampiyonluk oyununa' yönelik riskler ve aksiyonlar açısından inşa edilen dramatik yapılarla oluşturularak seyirciye sunulmaktadır.

Özellikle Hollywood'da spor konulu filmlerin ortak paydasını, çok çalışkan, kararlı ve kurallarına göre oynayan herkesin başarılı olacağını varsayımının öne çıkarıldığı ütöpik bir görüş oluşturur. Bir başka deyişle anlatı açısından başarı yönelimi, temelde sportif bir zafer kazanımından daha çok, başkalarının saygısını elde etmeye yönelik olarak kurgulanan bir dünya yaratımıdır. Burada ana karakterin zorluklara karşı tepki verme biçimi dramanın asıl eksenini oluşturur. Anlatı açısından ikincil derecede olan öge çoğunlukla kaybetme sınırında olan birinin kazanması olarak öyküleştirilmedir. Birbirini tamamlayan bu iki yapılanmanın da kapitalist dünya anlayışının -rekabetçi bireycilik ideolojisine- dayandığını söyleyen kuramcılar vardır.

Bu konuda söylenecek son söz, spor filmleri, biyografik, komedi, belgesel, melodram vb gibi anlatı türlerinin herhangi birisinde olabilir. Bu filmlerdeki “ana temsiliyet” toplumsal değerler, inançlar ya da ideolojilerle pekiştirilen “şey”ler olsalar bile bu filmlerin son tahlilde “eğlence” niteliği taşıyan yapımlar olduklarının unutulmaması gerekliliğidir.

Sinemada Futbol ve TürkSineması

Futbol filmleri ana akım sinemada (Hollywood) diğer türlere göre daha az yer almış gibidir.

Canakkale Atletik GSK
Bilimin ışığı ile eğitim veriyoruz

Bunun muhtemel nedenlerinden biri dünyanın en büyük film pazarı olan ABD toplumunun, dünyanın geri kalanı gibi futbola yoğun biçimde ilgi duymadığı için olabilir. Yine de bu sinemada iyi futbol filmlerinin hiç olmadığı anlamına gelmez. Son derece başarılı bir dizi futbol konulu film den söz edebilmek mümkündür.

Türk sinemasına gelince söylenecek şey, spor konulu filmlerin büyük çoğunluğunun dramatik inşa olarak zayıf nitelikteki yapımlar oldukları gerçeğidir. Yeşilçam döneminde futbolun öne çıktığı filmler vardır. Fakat bu filmler toplumsal ilişkilerimize dair bir şeyler söyleme boyutundan yoksundurlar.

“Yeşilçam döneminde futbol, arka mahalledeki yetenekli çocuğun rüyası gibidir; futbolcu olmak yırtmaktır, köşeyi dönmektir. İlginçtir, futboculara karşı bir önyargı da vardır. Futbolcular, parayı bulunca sapıtan, gece hayatına kayınca futbol aşkından uzaklaşan dejenere yıldızlar gibi yansıtılmışlardır. Örnekler verelim: Zeki Alasya imzalı “Doktor”, Kartal Tibet’in Aziz Nesin’den uyarladığı “Gol Kralı”, bolca muhabbete yer veren “Davetsiz Misafir”, Aydemir Akbaş’ın bir futbolcuyu canlandırdığı “Futboliye” gibi örnekler, eğlence yönü öne çıkan, doğrudan futbol filmi olarak kabul edilemeyecek yeşil saha eğlencelikleri olarak karşımıza çıkıyor.

Atıf Yılmaz’ın çektiği “Taçsız Kral” filminin ilginç bir özelliği vardır. Oyuncu kadrosunda Erol Taş gibi isimlerle beraber Metin Oktay da yer alır ve film Oktay’ın futbol hayatını ortaya koymaya çalışır. Film samimi olmasına samimidir, Oktay’ın hayatından bazı bölümler doğru bir şekilde aktarılmıştır, fakat özensizlik sorunu filmin gücünü azaltmaktadır.

“Ya Ya Ya Şa Şa Şa”, Ümit Efekan tarafından çekilmiştir ve bir kapıcı çocuğunu oynayan İlyas Salman’ın futbol yeteneği ile yükselmesini, sınıf atlamasını anlatır. Binanın zemin katından üst katlara ailesiyle beraber çıkan İlyas, parayı bulduktan sonra futbol disiplinden uzaklaşır. Futbol üzerine yapılmış samimi ve aynı zamanda naif bir film olan “Ya Ya Ya Şa Şa Şa”, futbolcu olma meselesini sınıf atlama olarak ele alır. Futbolcu olmak aynı zamanda yoldan çıkmak anlamına gelir çünkü film Yeşilçamın zenginliğe mesafeli bakan görüşlerinden izler taşır.

2000 yılında çekilen “Dar Alanda Kısa Paslaşmalar” Yeşilçam sonrası önemli yönetmenlerinden biri olan Serdar Akar’ın imzasını taşır ve futbola mahalle yaşamı bağlamında yaklaşır. Sıcak, samimi ve futbol sever bir film bu. Gişesi zayıf olduğu için olsa gerek, benzer filmler üretebilecek kadar güçlü olsa da, böyle bir şey gerçekleşmez.

Üç yıl sonra ise ilgi çekici bir futbol belgeseli çıktı karşımıza: “Eski Açık Sarı Desene”, Galatasaray’a bir taraftar veya izleyici gözüyle bakmıyor, takımı farklı açılardan ele almaya çalışıyordu. Takımın tarihini anlatmak gibi belgesel konularından da uzak duruyor,

Çanakkale Atletik GSK
Bilimin ışığı ile eğitim veriyoruz

Galatasaray'dan yola çıkarak bir futbol takımı olmanın anlamı üzerine felsefi bir şekilde kafa yoruyordu.

Şüphesiz sadece bahsettiğimiz filmlerle sınırlı kalmadı futbolun beyazperde serüveni. Kimi filmlerde konuşuldu, izlendi ve tartışıldı. Ama DIGITURK ekranlarında izlediğimiz “Aşk Tutulması” ve “Çıngıraklı Top” gibi futbolu ele alan filmler çok yapılmadı 2000’li yıllarda”¹.

Görüldüğü gibi Türk Sinemasının futbol konulu filmlerindeki imtihanı pek de başarılı değildir; ne dramatik anlamda ne de toplumsal zihniyeti yansıtırma anlamında sözü edilmeye değer anlatı geleneğine sahip olmadığımız aşikar. Görev yeni nesil Türk sinemacılaradır. İyi filmler seyretmek Türk seyircileri olarak bizim de hakkımız olsa gerek...

14 Mayıs 2022
Antalya

¹ <https://www.digiturk.com.tr/digihaber/turk-sinemasinda-futbol-filmleri> (ET 14 Mayıs 2022)